

Socialstyrelsen

Modning af model til styrkelse af den kommunale indsats til voldsudsatte

Indsatsbeskrivelse version 0

Viden til gavn

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Socialstyrelsen
Udgivet 16. maj 2022

Download eller se rapporten på
www.socialstyrelsen.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

Indhold

Introduktion	2
Baggrund for indsatsmodellen.....	3
Udviklings- og investeringsprogrammet	3
Den faglige problemstilling	3
Kort om indsatsmodellens vidensgrundlag	4
Indsatsmodellens otte kerneelementer	4
Indsatsmodellens målgruppe	5
Indsatsmodellens kerneværdier	6
Organisatoriske og faglige forudsætninger for indsatsen	7
Koordineret samarbejde mellem aktører	7
Relationsopbygning mellem voldsudsat og fagprofessionel	8
Borgerforløb.....	8
Opsporing af og kontakt med voldsudsatte personer.....	9
Fokus på at den voldsudsatte erkender volden	10
Afdækning af borgerens situation, risikovurdering og etablering af sikkerhedsplan.....	11
Spejling i andres oplevelser	11
Aktivering af positivt netværk omkring den voldsudsatte	12
Måltrettet understøttelse af borgerens mestrings- og handlekompetencer.....	13
Samtaleforløb i grupper	13
Opfølgning og afslutning	14
Kompetenceudvikling	15
Voldsfaglig viden og kompetencer	15
Opsporing	15
Risikovurdering.....	15
Grupperforløb	15
Forudsætninger for kompetencer	16
Forandringsteori for indsatsen.....	17
Implementeringsforudsætninger.....	18
Bilag.....	19
Referenceliste.....	20

Introduktion

I denne indsatsbeskrivelse introduceres den model for styrkelse af den kommunale indsats til voldsudsatte, som 3-4 kommuner i samarbejde med Socialstyrelsen skal videreudvikle og modne i perioden 2022-2025. Arbejdet med at udvikle en model for en styrket indsats til voldsudsatte er finansieret af Udviklings- og Investeringsprogrammet på voksenområdet.

Formålet med initiativet er at modne en indsats, der skal styrke den kommunale indsats til voldsudsatte, der ikke opsøger hjælp eller ikke får den rette støtte angående deres voldsproblematik, så disse mennesker i højere grad bliver identificeret og tilbudt hjælp. Skønt vold i nære relationer er udbredt og kan have alvorlige konsekvenser for de involverede, er opsporingen af og hjælpen til voldsudsatte i kommunalt regi fortsat begrænset.

Indsatsmodellen til voldsudsatte er blevet udviklet på baggrund af en gennemført screening om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer¹.

Modellen er vurderet som fagligt velbegrunderet, efterspurgt af kommunerne og i et vist omfang realistisk i afprøvning og drift. Den foreløbige omkostningsvurdering viser, at implementering af modellen kan medføre ekstraomkostninger for kommunerne, selv om en del af målgruppen allerede i dag modtager hjælp og støtte i andre kommunale tilbud. Det forventes, at modellen kan udgøre et alternativ til, og være forebyggende for, krisecenterophold og dermed reducere omkostninger for kommunerne, fordi en ambulans indsats er billigere end et døgntilbud.

På lang sigt er målet, at voldsudsatte, der i dag ikke får den rette støtte og/eller som ikke opsøger hjælp:

- i højere grad identificeres
- tilbydes hjælp
- sikkerhedsvurderes
- accepterer hjælp tidligere i deres voldsproblematik.

Implementeringen og den videre udvikling af modellen vil ske i et tæt samarbejde mellem de deltagende kommuner og Socialstyrelsen.

Denne indsatsbeskrivelse (version 0) er et arbejdsredskab som løbende i projektperioden skal udvikles og tilpasses og som ligger til grund for at modne indsatsen i et samarbejde mellem Socialstyrelsen, VIVE og 3-4 projektkommuner i perioden 2022-2025. VIVE står for løbende evaluering og indsatsmodellen tilpasses undervejs af Socialstyrelsen i samarbejde med VIVE og projektkommunerne ud fra de erfaringer, der kommer i løbet af udviklingsarbejdet. Indsatsbeskrivelsen redegør indledningsvist for indsatsens målgruppe og organisatoriske og faglige forudsætninger for indsatsen og dernæst følger en foreløbig beskrivelse af indsatsen herunder formål og indsatsens kerneelementer.

Indsatsens primære aktiviteter er opsporing af voldsudsatte, afklaring, og risikovurdering, samtaleforløb i grupper, afslutning og opfølgning. Kommunerne arbejder med socialfaglige

¹ Rambøll 2020, Indledende screeningsrapport om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer, Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen og Rambøll, 2020: Modelbeskrivelse: Indsats til kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen.

tilgange og eventuelle redskaber, der understøtter opsporing, risikovurdering og samtaleforløb i grupper.

Baggrund for indsatsmodellen

Udviklings- og investeringsprogrammet

Modningsprojektet *Styrkelse af den kommunale indsats til voldsudsatte* er en del af aftalen om Udviklings- og investeringsprogrammet (UIP) 2022 (se link til bilag nederst). Formålet med UIP strategien er at sikre et målrettet og systematisk udviklingsarbejde på det sociale område, hvor de afsatte ressourcer anvendes effektivt og hensigtsmæssigt til gavn for de socialt udsatte borgere og for samfundet. I Socialstyrelsens *Drejebog for strategi for udvikling af den sociale indsats* er den fasemodel, som sociale indsatser i UIP udvikles under beskrevet yderligere. Fasemodellen består af fire faser: en screeningsfase, en modningsfase, en afprøvningsfase og en udbredelsesfase. Dette projekt er i modningsfasen.

Formålet med modningsfasen er at færdigudvikle og definere indsatsen, så den er klar til at blive systematisk afprøvet i afprøvningsfasen. I modningsfasen skal screeningsfasens prototype udvikles til en samlet og færdig indsatsbeskrivelse, hvis kernelementer er testet i og tilpasset til praksis.

Den faglige problemstilling

Det skønnes, at ca. 38.000 kvinder og 19.000 mænd udsættes for fysisk partnervold i Danmark, samt at ca. 3,9 pct. af danske kvinder og 1,2 pct. af danske mænd hvert år oplever sig udsat for psykisk partnervold.

Vold i nære relationer er en alvorlig problematik, der ofte foregår over lang tid og er vanskelig at bryde ud af. Volden har ofte store konsekvenser for den voldsudsatte person og eventuelle børn. National forskning peger på, at der er en sammenhæng mellem fysisk partnervold og dårligt helbred, tristhed, søvnbesvær og ængstelse. International forskning peger desuden på en sammenhæng mellem psykisk vold og forekomsten af blandt andet angst, depression, PTSD og psykosomatiske sygdomme. I familier, hvor børn indgår, er barnets overværelse af vold ligeledes ødelæggende for et positivt selvbillede hos barnet, og overværelsen bringer barnets udvikling og sundhed i fare.

Udover psykiske og sociale konsekvenser for den voldsudsatte, kan der være risiko for at volden eskaleres og bringer den voldsudsatte i fare. Partnerdrab er den største hovedtype af drab i Danmark og tre fjerdele af ofrene for partnerdrab er kvinder. I perioden 1992-2016 blev 298 kvinder og 78 mænd dræbt af deres nuværende eller tidligere partner. Det svarer til 56 pct. af alle drab på kvinder og ni pct. af alle drab på mænd i den periode².

Det må antages, at vold i nære relationer er en væsentlig problematik for en del borgere i alle landets kommuner. Voldsudsatte kan have andre sociale problemer ud over voldsudsættelsen og kan derfor have kontakt med kommunen i forskellige sammenhænge.

² Thomsen et al. 2019: *Homicide in Denmark 1992-2016* i *Forensic Science International: Synergy*, s. 275-282.

Med indsatsmodellen vil opsporingen af og hjælpen til voldsudsatte borgere i kommuner blive styrket med en ambulans voldsfaglig indsats til målgruppen.

Kort om indsatsmodellens vidensgrundlag

Indsatsen er baseret på otte kerneelementer, der blev identificeret i en screeningsrapport om kvinder og mænd, som er udsat for vold i nære relationer, og på baggrund af denne, blev der udviklet en indsatsmodel til voldsudsatte. Begge blev udgivet i 2020. Rapporten er baseret på litteratur om virkningsfulde elementer i indsatsen mod vold i nære relationer, undersøgelser og interviews med nordiske NGO'er, tilbud og kommuner. Det betyder, at de otte kerneelementer tager udgangspunkt i socialfaglige og psykologiske tilgange, metoder og indhold i håndtering af sager om vold i nære relationer, der har en gavnlig virkning for voldsudsatte, så de kan opnå et liv uden vold.

Indsatsmodellens otte kerneelementer

Indsatsmodellen består af et forløb for voldsudsatte, der er eller som kommer i kontakt med kommunen. Forløbet omfatter de otte kerneelementer, der blev udviklet på baggrund af screeningsresultater. I nærværende modningsprojekt er det de seks kerneelementer opsporing, sikkerhedsvurdering, aktivering af netværk, mestrings- og handlekompetencer, erkendelse af volden og spejling, der modnes. De to kerneelementer om koordineret samarbejde og relationsopbygning er forudsætninger for hele indsatsens forløb og modnes ikke i nærværende projekt. Mange kommuner har organiseret sig på en måde, så de har et velfungerende samarbejde og mestrer relationsopbygningen. I dette modningsprojekt forudsættes derfor, at kommuner allerede koordinerer borgerforløb og at relationsopbygning mellem fagprofessionel og borger er en alment udbredt tilgang i mødet med borgeren.

De otte kernelementer er vist i figuren nedenfor.

Figur 1 – de otte kerneelementer

Kerneelementer	Kort beskrivelse	Modnes ja/nej	Hvornår i forløbet
Koordineret samarbejde	Fokus på at koordinere på tværs af relevante kommunale og eksterne aktører	nej	løbende
Relationsopbygning	Fokus på at skabe tryghed i relationen mellem de voldsudsatte og fagprofessionelle	nej	løbende
Opsporing	Fokus på integreret og rutinemæssig opsporing af vold	ja	opstart
Erkendelse af volden	Fokus på, at den voldsudsatte erkender volden	ja	løbende
Risikovurdering	Kontinuerligt fokus på sikkerhed	ja	løbende
Spejling	Fokus på spejling i fx andres historier og oplevelser	ja	gruppeforløb
Aktivering af netværk	Fokus på at aktivere gavnlige relationer, fx gennem lokalsamfundsinddragelse, aktiv brug af eksisterende netværk mm.	ja	løbende, gruppeforløb
Mestrings- og handekompetencer	Fokus på den voldsudsattes ressourcer, styrker og handlemuligheder	ja	løbende, gruppeforløb

Indsatsmodellens målgruppe

Modningsprojektets målgruppe er mænd og kvinder over 18 år, der er udsat for vold i nære familie- og/eller partnerrelationer, og som ikke tager ophold på et kvinde- eller mandekrisecenter. Indsatsen er særligt fokuseret på voldsudsatte, som enten er eller kommer i kontakt med kommunen, fx angående andre problematikker end vold. Det vil dog også være muligt for borgere, som ikke allerede er i kontakt med kommunen, at henvende sig direkte med henblik på at deltage i det kommunale forløb. Andre instanser, så som øvrige kommunale afdelinger, politi og sundhedsvæsenet, som har kontakt til voldsudsatte borgere, der ønsker forløbet, kan også henvende sig.

Tabel 1 - Socialstyrelsens definition af vold i nære relationer

Vold i nære relationer	Vold er en handling eller trussel, der – uanset formålet – kan krænke en anden persons integritet. Eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider samfundets love og normer (Socialstyrelsen, 2018).
Nære relationer	Socialstyrelsen afgrænser nære relationer til personer i familien, hjemmet eller tidligere eller nuværende ægtefæller eller partnere, uanset om de er samboende. Derudover omfatter nære relationer også omsorgs-, kæreste- og familierelationer, både biologiske og ikke-biologiske (Rambøll, 2020).

Vold omfatter fysisk, psykisk, seksuel, materiel, økonomisk og digital vold og stalking. Målgruppen af voldsudsatte, som har behov for indsatsen, kan være meget heterogene. Den kan fx omfatte voldsudsatte voksne med eller uden børn, voldsudsatte som enten har brudt med den voldelige relation eller stadig er i den voldelige relation, voldsudsatte med andre samtidige sociale problematikker (som fx misbrug), voldsudsatte med psykiske eller somatiske lidelser eller funktionsnedsættelse, voldsudsatte som har været udsat for forskellige former for vold (fysisk, psykisk, seksuel, økonomisk og materiel vold), voldsudsatte som har levet med vold i kortere eller længere tid eller voldsudsatte personer med dansk eller anden etnisk baggrund. Før en borger visiteres til og tilbydes et gruppeforløb, skal borgerens situation afklares for at sikre, at borgeren er i målgruppen for indsatsen. I den forbindelse kan der blive behov for at kommunerne, eventuelt i samarbejde med Socialstyrelsen og VIVE, udvikler en række inklusions- og eksklusionskriterier.

Indsatsmodellens kerneværdier

Ud over indsatsmodellens otte kernelementer bygger modellen på tre kerneværdier, som afspejler en recovery- og rehabiliterende tilgang. Kerneværdierne danner et grundlæggende og tværgående fundament for kerneelementerne. Kerneværdierne virker retningsanvisende for alle elementer i den indsats, voldsudsatte borgere modtager, og udgør det værdimæssige grundlag, fagprofessionelle skal have med sig, når de leverer indsatsen.

De tre kerneværdier er:

- De fagprofessionelle omkring den voldsudsatte arbejder ud fra et integreret fokus på *tillid, fortrolighed og sikkerhed*. Det er vigtigt, at der kontinuerligt arbejdes med tryghed i den professionelle relation mellem den fagprofessionelle og borgeren, og at der tages de nødvendige sikkerhedsmæssige tiltag.
- De fagprofessionelle understøtter et fokus på *borgerens ressourcer og handlemuligheder*. Det har en positiv virkning for voldsudsatte, når de inddrages som

en aktiv medspiller og når tilrettelæggelsen af den faglige indsats tager udgangspunkt i borgernes behov, styrker og ønsker.

- De fagprofessionelle arbejder med den voldsudsatte i en individuelt tilrettelagt indsats, hvor den faglige indsats tager højde for borgerens eventuelle samtidige og komplekse problemstillinger. Der tilrettelægges en *koordineret* indsats for borgeren, hvor alle relevante aktører inddrages.

Organisatoriske og faglige forudsætninger for indsatsen

Koordineret samarbejde mellem aktører

Det koordinerede samarbejde i kommunen er en væsentlig forudsætning for at borgeren får den rette indsats, men er ikke i fokus for modningen i nærværende projekt.

Kerneelementet koordineret samarbejde

Koordinering af samarbejdet mellem kommunens aktører i enkeltsager og på tværs af sektorer, så voldsudsatte personer rettidigt modtager den rette hjælp fra de rette instanser, og så koordineringen bidrager til, at indsatsen til den voldsudsatte bliver effektiv og målrettet.

Voldsudsatte personer kan ofte have samtidige problemstillinger, som har betydning for, hvordan den voldsudsatte kan hjælpes ud af volden, og hvordan der evt. støttes op om andre problemstillinger, der kan være relateret til beskæftigelsessituation, forældrerolle eller misbrug mm.³. For at en indsats til voldsudsatte er effektiv og målrettet, er det væsentligt, at koordinering i den enkelte sag sker på tværs af sektorer og mellem forskellige aktører internt i kommunen. Det er vigtigt at have blik for borgerens samlede situation, og ikke alene selve voldsproblematikken, samt at tage afsæt i borgerens håb, drømme og ressourcer. En helhedsorienteret afdækning og indsats kan være med til at reducere de barrierer, der kan stå i vejen for en vellykket indsats.

Koordinering i praksis

Hvordan der helt præcist koordineres, vil afhænge af den enkelte kommunes lokale organisering, dog er der følgende redskaber og forhold, der med fordel kan anvendes i koordineringen.

- En handleplan for borgerens forløb, hvor der tages stilling til en koordineret sagsbehandling ift. borgerens behov for hjælp og støtte.
- En plan for borgerens fortsatte udvikling ved afslutning på en indsats kan med fordel udarbejdes.
- Retningslinjer, der beskriver rollefordeling og ledelsesansvar både i egen organisation og mellem sektorer, og som beskriver arbejdsgange i organisationen for sager om vold i nære relationer, så medarbejdere, der møder eller opspor voldsudsatte borgere i

³ Rambøll (2020): *Modelbeskrivelse: Indsats til kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer*. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen (s.5).

forskellige dele af kommunens 'indgange', kender støttemuligheder for borgeren og ved, hvortil de skal henvise og koordinere.

- Etablering af en borgerrettet tovholderfunktion, som varetages af en socialfaglig medarbejder i tilknytning til forvaltningsmyndighedens kompetenceområde.

Relationsopbygning mellem voldsudsat og fagprofessionel

I nærværende modningsprojekt er relationsopbygning en forudsætning for at indsatsen kan varetages, men er ligesom koordineret samarbejde ikke blandt de kerneelementer, der skal modnes.

Kerneelementet relationsopbygning

Opbyg en god relation og tillid mellem voldsudsatte personer og fagprofessionelle i indsatsen for at sikre, at den voldsudsatte kan åbne op omkring sin situation og kan indgå konstruktivt i indsatsen.

En god relationsopbygning mellem voldsudsatte personer og fagprofessionelle kan have afgørende betydning for den indledende opsporing og for borgerens erkendelse af volden og er dermed en forudsætning for en virksom indsats. Det er derfor et afgørende kerneelement, der bør have et vedvarende fokus før, under og efter et afsluttet forløb og ved opfølgning på den voldsudsattes situation. For en vellykket relationsopbygning mellem de fagprofessionelle og voldsudsatte personer, er viden om vold i nære relationer og de dynamikker, der kan være tilstede ved voldsudsættelse helt centralt.

Blandt andet fordi vold er et tabubelagt emne, har nogle voldsudsatte ikke erkendt den voldelige relation, de har været i eller fortsat er i. Derudover taler mange voldsudsatte personer første gang om volden, når de retter henvendelse til fagprofessionelle eller opspores via kontakt til andre aktører.

I mødet med de fagprofessionelle er det afgørende, at voldsudsatte ikke møder fordomme eller mistillid og en del af relationsopbygningen handler om, at den voldsudsatte person føler sig lyttet til og mødes af anerkendelse omkring den specifikke voldssituation. At opbygge tillid ved anerkendelse af den voldsudsatte persons situation handler blandt andet om at kunne forstå de modsatrettede følelser af kærlighed, frygt og afhængighed, der kan være til den voldsudøvende, og som er almindelige følelser, når mennesker er udsat for vold i nære relationer.

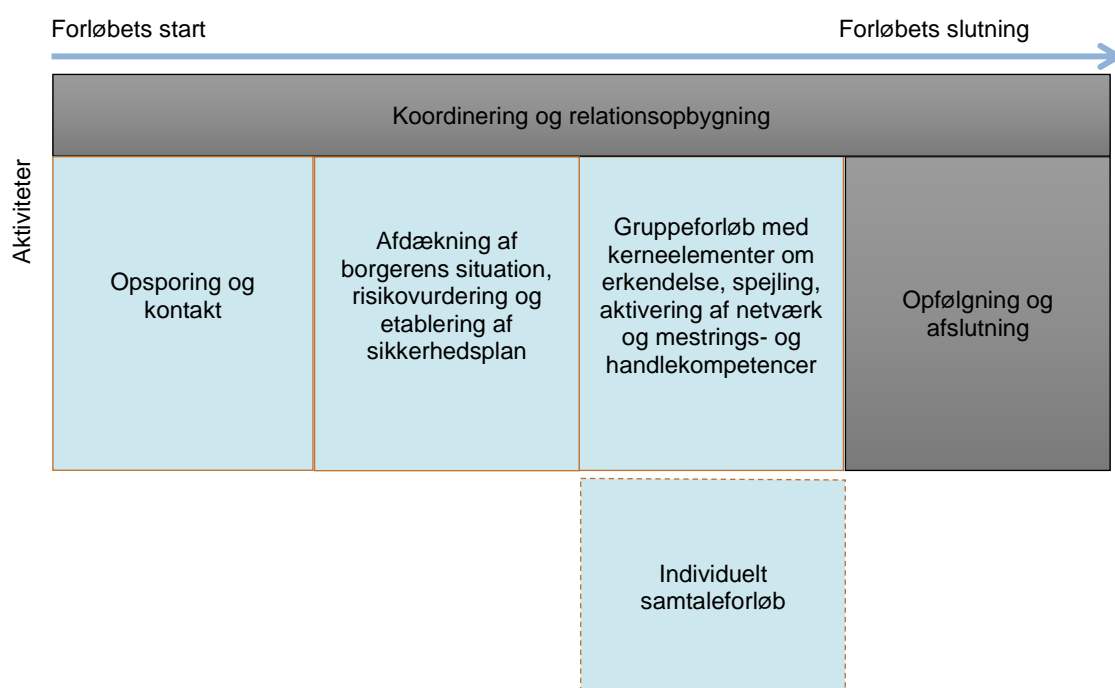
Borgerforløb

I forløbets start opspores den voldsudsatte borger, borgerens situation og behov afdækkes, der foretages en risikovurdering og udarbejdes en sikkerhedsplan. Når borgerens situation er afdækket, foretages der en samlet vurdering af det videre forløb, herunder om et gruppeforløb er det rette tilbud til borgeren. Dette kan gøres ved hjælp af inklusions- og eksklusionskriterier og eventuelle matchingskriterier mv. Efterfølgende tilbydes borgeren mulighed for at deltage i et samtaleforløb i grupper med henblik på at opnå et liv uden vold. Gruppeforløbet er det centrale tilbud i indsatsen.

Hvis der er enkelte borgere, som har behov for rådgivning og samtaler, men hvor et gruppeforløb ikke er egnet, kan der tilbydes individuelle samtaleforløb.

Der følges op på forløbet før det helt afsluttes. Under hele forløbet koordineres borgerens sag med andre relevante parter i og uden for kommunen. Ligesom koordinering er afgørende gennem hele forløbet er det også vigtigt, at der etableres gode relationer mellem de fagprofessionelle og den voldsudsatte borger. Derudover er erkendelse af volden og risikovurdering elementer, der løbende kræver opmærksomhed. I nedenstående figur 2 er forløbet for borgere skitseret.

Figur 2 - Indsatsens borgerforløb med aktiviteter

Opsporing af og kontakt med voldsudsatte personer

Dette kerneelement er væsentligt for indsatsen til voldsudsatte og er et af de seks kerneelementer, der skal modnes i nærværende projekt.

Kerneelementet opsporing

Etablering af en praksis hvor kommunale medarbejdere integrerer en rutinemæssig og dialogbaseret opsporing af voldsudsatte personer, så voldsudsatte tilbydes hjælp, før volden intensiveres eller eskalerer.

Det første skridt i indsatsen til voldsudsatte personer er at få kontakt med borgere, der er udsat for vold. Da voldsudsatte sjældent selv søger hjælp angående voldsproblematikken og ofte forsøger at skjule volden, fx fordi de er bekymrede for ikke at blive troet på, er det særdeles vigtigt at integrere en rutinemæssig og dialogbaseret opsporing. Voldsudsatte personer får

herved mulighed for at fortælle om volden og kommunen kan tilbyde et støttende tilbud efter borgerens behov, som på sigt kan bryde med isolation og voldsudsættelse. Opsporing er en forudsætning for at den rette indsats kan tilbydes og igangsættes.

Opsporing i praksis

Opsporingen kan foretages systematisk og rutinemæssigt, så kommunale sagsbehandlere rutinemæssigt er opmærksomme på vold i nære relationer i mødet med borgeren. Opsporingen kan også foregå mere dialogbaseret, hvor kommunale medarbejdere ved mulige tegn eller bekymring om en potentiel voldssituation spørger ind til dette.

I den dialogbaserede samtale i opsporingen er det væsentligt at etablere en god og tillidsfuld relation til den voldsudsatte jævnfør kerneelementet om relationsopbygning. I samtalen med den voldsudsatte person bør der være fokus på den voldsudsattes erkendelse af volden og på borgerens mestrings- og handlekompetencer. Arbejdet med mestrings- og handlekompetencer handler om at understøtte, at borgeren begynder at se sig selv som en, der kan handle på egen hånd. Det skal åbne op for borgerens tro på at kunne mestre egen tilværelse⁴.

Det er relevant at udarbejde retningslinjer for arbejdsgange efter opsporing, som blandt andet beskriver hvordan den enkelte medarbejder skal handle, når der er mistanke om eller tale om voldsudsættelse. Det er i denne sammenhæng også vigtigt, at de fælles retningslinjer er tydelige omkring underretningspligten, hvis der er børn involveret, samt hvordan medarbejderne bedst forholder sig til denne.

Fokus på at den voldsudsatte erkender volden

Borgerens erkendelse af volden er en kontinuerlig proces, som både er relevant i det opsporende arbejde og i konkrete indsatser og forløb. Erkendelse af voldsudsættelsen er derudover en forudsætning for at kunne modtage rådgivning og støtte.

Kerneelementet er et af de seks kerneelementer, der skal modnes i nærværende projekt.

Kerneelementet erkendelse af volden

Etablering af en praksis, hvor sagsbehandlere og socialfaglige medarbejdere giver rådgivning og støttende samtaler, der tilvejebringer voldsudsatte personers erkendelse af volden, så voldsudsatte kan bryde med volden, få bearbejdet volden og opnå et liv uden vold.

Personer, der udsættes for vold i nære relationer, har ikke nødvendigvis selv erkendt voldsudsættelsen. Voldens mekanismer kan gøre, at den voldsudsatte selv føler sig skyldig i at være blevet udsat for de voldelige handlinger og er skamfuld over det og det kan være traumatisk at være udsat for vold. En begyndende erkendelse af volden er et nødvendigt første skridt for, at den voldsudsatte person kan bryde med volden, og erkendelsen kan være en beskyttelsesfaktor for at undgå tilbagefald til volden.

⁴ Rambøll (2020): *Indledende screeningsrapport om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer*. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen (s.36).

Arbejdet med erkendelse skal indgå som et element i samtaleforløbene i grupper og kontinuerligt i samtaler undervejs i borgerens forløb, i opsporingen, ved risikovurdering og sikkerhedsplanlægning og ved opfølgning og afslutning.

Afdækning af borgerens situation, risikovurdering og etablering af sikkerhedsplan

Når en borger er opsporet, afdækkes borgerens samlede situation og den voldsudsatte borgers sikkerhed skal sikres.

Kerneelementet er et af de seks kerneelementer, der skal modnes i nærværende projekt

Kerneelementet risikovurdering og sikkerhedsplan

Risikovurdering og håndtering af den voldsudsatte persons sikkerhed skal være en fast integreret praksis i alle sager vedrørende vold i nære relationer, så det sikres, at den voldsudsatte kan forebygge voldsudsættelse og har en plan at handle ud fra ved trusler om eller risiko for voldsudsættelse.

Det er afgørende at vurdere og sikre den voldsudsattes sikkerhed som udgangspunkt for enhver indsats og løbende at revurdere den voldsudsattes sikkerhed. Dette er for at sikre iværksættelse af de nødvendige tiltag for at stoppe volden eller hindre, at den eskalerer. Risikovurderingen skal blandt andet afdække om der er behov for, at en borger skal have et krisecenterophold, fx hvis risikoniveauet er højt eller om det er relevant, at tilbyde borgeren kommunens ambulante indsats.

Risikovurderingen i praksis

Risikovurdering og håndtering af den voldsudsatte persons sikkerhed indebærer, at:

- der udføres en risikovurdering
- medarbejderen på baggrund af denne udarbejder en sikkerhedsplan
- medarbejderen vurderer, hvornår sikkerhedsplanen skal revurderes.

Medarbejdere, der udfører risikovurdering og laver sikkerhedsplaner, skal have et særligt kompetenceniveau, der omfatter specialiseret viden om vold i nære relationer, viden om og praksiserfaring med samtaler med voldsudsatte, kompetenceudvikling i risikovurderingsværktøjer eller oplæring i risikovurdering, herunder udførelse af sikkerhedsplaner. For at oparbejde og vedligeholde kompetencer i at kunne risikovurdere er det vigtigt at arbejde løbende med det i praksis.

Det er vigtigt, at borgerens risikoniveau løbende vurderes og at sikkerhedsplanlægningen revurderes. I sikkerhedsplanen kan det indgå, hvornår en ny risikovurdering bør foretages for den enkelte borger, da sikkerhedsniveauet for voldsudsatte kan ændre sig.

Spejling i andres oplevelser

Kerneelementet er et af de seks kerneelementer, der skal modnes i nærværende projekt.

Kerneelementet spejling

Igang sættelse af forløb, hvor voldsudsatte personer, der er rustet til det, kan spejle sig i ligesindedes oplevelser og erfaringer og derved kan genkende egne reaktioner, følelser og tanker, så de motiveres og støttes til et liv uden vold.

Spejlingen mellem deltagerne er et væsentligt element i gruppeforløbene, der gerne skal gives en særlig plads.

Fokus på spejling er væsentligt for voldsudsatte, fordi de ofte føler sig alene om voldsproblematikken og mangler troen på et liv uden vold⁵. Spejling kan bidrage positivt til erkendelse og aftabuering af vold, idet spejling kan give emotionel støtte og normalisering af følelser og reaktioner forbundet med voldsoplevelser.

Spejling mellem ligesindede kan bidrage til at understøtte erkendelse af volden, den voldsudsattes mestrings- og handlekompeter og etablering af nye netværk med ligesindede⁶.

Aktivering af positivt netværk omkring den voldsudsatte

Aktivering af et positivt netværk omkring den voldsudsatte person kan understøtte denne i at bryde med volden og samtidig sikre, at den voldsudsatte fortsat har ressourcer og støtte, når hun/han ikke modtager en indsats mere.

Kerneelementet er et af de seks kerneelementer, der skal modnes i nærværende projekt.

Kerneelementet aktivering af netværk

At understøtte etablering eller fastholdelse af et positivt netværk for den voldsudsatte person, så netværket kan være en ressource, der understøtter, at den voldsudsatte kan slippe ensomhed og isolation.

Det er væsentligt at aktivere et positivt netværk omkring den voldsudsatte person, så personen kan bryde med de negative relationer, der kan være med til at fastholde den voldsudsatte person i voldsrelationen. Aktivering af et positivt netværk kræver støtte fra fagprofessionelle, fordi voldsudsatte ofte oplever social isolation og ensomhed. Oplevelsen af isolation og ensomhed kan fx forekomme, fordi den voldsudsatte kan have trukket sig fra netværk og nære relationer for at skjule volden eller er blevet tvunget til at isolere sig som en del af voldsudøvelsen.

Aktivering af positivt netværk i praksis

Det positive netværk omkring den voldsudsatte kan eksempelvis bestå af pårørende, inddragelse af lokalsamfundet (fx frivillige organisationer, arbejde eller fritidsaktiviteter) eller ligesindede, der har modtaget hjælp i forbindelse med egen voldsudsættelse jævnfør anbefalingen om spejling. Der kan være tale om et eksisterende netværk, der har en positiv indvirkning på den voldsudsatte og/eller understøttelse af nye, velfungerende netværk.

⁵ Rambøll (2020): *Modelbeskrivelse: Indsats til kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer*. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen (s.8).

⁶ Rambøll (2020): *Indledende screeningsrapport om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer*. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen (s.40).

Aktivering kan ske ved at kortlægge borgerens netværk og inddrage netværket i støtten til den voldsudsatte. Inddragelsen kan ske ved rådgivning til pårørende og netværk om håndtering af at være i tæt relation til en person, der er udsat for vold, samt rådgivning om hvordan man som pårørende kan bakke op om den voldsudsatte persons udvikling⁷.

Målrettet understøttelse af borgerens mestrings- og handlekompetencer

For at kunne bryde med volden og opnå at leve et liv uden vold, er det afgørende, at voldsudsatte personer har motivation og styrke til at bryde med volden og tror på, at de evner at mestre egen tilværelse og har handlekompetence og selvtillid til at gøre det⁸.

Kerneelementet er et af de seks kerneelementer, der skal modnes i nærværende projekt.

Kerneelementet mestrings- og handlekompetencer

Fokus på den voldsudsatte persons ressourcer, styrker og handlemuligheder i opsporende, rådgivende, støttende og behandlende indsatser, så den voldsudsatte sættes i stand til at mestre egen tilværelse og får opbygget handlekompetence til at bryde med volden og til at kunne leve et liv uden vold.

Selvtillid, mestrings- og handlekompetencer kan være nedbrudt og svækket af at være udsat for vold. Psykisk vold fx kan være direkte målrettet nedbrydelse af den voldsudsattes selvtillid, tillid til egne evner og til at kunne handle selvstændigt. Voldsudsatte personer kan have lavt selvværd som en konsekvens af voldsudsættelsen og/eller som følge af en opvækst med omsorgssvigt eller vold i hjemmet.

Recovery- og rehabiliterende tilgange, der understøtter voldsudsattes mestrings- og handlekompetence er derfor afgørende for at understøtte voldsudsatte i at kunne bryde med volden og opnå et liv uden vold. En målrettet understøttelse af voldsudsatte personers mestrings- og handlekompetencer sker i opsporende, rådgivende, støttende og behandlende indsatser med brug af socialfaglige og psykologiske tilgange som fx kognitiv terapi, psykoedukation, mentalisering, coaching og mestringsstøtte.

Samtaleforløb i grupper

Efter afdækning af borgerens situation skal de voldsudsatte, der vurderes at kunne profitere af et gruppeforløb have det tilbudt. Et gruppeforløb kan være medvirkende til, at den voldsudsatte motiveres og støttes til et liv uden vold.

Det er i gruppeforløbene, der arbejdes med kerneelementerne erkendelse af voldsudsættelsen, spejling, aktivering af netværk og understøttelse af borgerens mestrings- og handlekompetence. Erkendelse af volden hænger sammen med kerneelementet om spejling, da spejling i fx gruppeforløb med andre voldsudsatte personer kan understøtte arbejdet med den

⁷ Rambøll 2020, Indledende screeningsrapport om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer, Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen (s.42).

⁸ Rambøll (2020): *Indledende screeningsrapport om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer*. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen (s.36).

voldsudsattes selvforståelse samtidig med, at den voldsudsatte ikke føler sig alene i erkendelsen.

Det er væsentligt, at fagpersonen tager højde for, om den voldsudsatte person er rustet til at høre andre voldsudsattes historier, da der kan være risiko for retraumatisering⁹. Det er derfor også afgørende for virkningen af spejling i andre voldsudsattes oplevelser, at der arbejdes aktivt med, at gøre gruppen klar til at høre om andres følelser og reaktioner på voldsudsættelse¹⁰. Ligeledes bør det overvejes, hvordan gruppesammensætning sker ud fra fx matchning af gruppens deltagere med henblik på at sikre en god gruppedynamik. Eventuelle inklusions- og eksklusionskriterier kan fx opsættes, så der sikres en ensartet visitation af borgere til hhv. gruppeforløb eller anden form for støtte i de tilfælde, hvor det viser sig nødvendigt.

Gruppeforløbene skal udvikles og tilpasses undervejs i projektperioden og dette sker som en fælles proces mellem de deltagende kommuner, Socialstyrelsen og evt. ekspertkvalificering. Som udgangspunkt tilrettelægges gruppeforløbene med 10-12 mødegange af 2½ timers varighed en gang om ugen og med 6-8 deltagere. Grupperne ledes af to gruppeledere.

Det er fordelagtigt, at der er to fagprofessionelle til stede under gruppeforløbene. En der faciliterer og styrer sessionen, og en, der kan være opmærksom på og understøtte borgernes reaktioner og trivsel. Derudover er en vigtig funktion for de fagprofessionelle at understøtte etableringen af nye netværk internt i gruppen og understøtte aktivering af netværk på anden vis.

Gruppeforløb kan med fordel være struktureret efter faste temaer, som rummer kerneelementerne erkendelse af voldsudsættelsen, spejling, aktivering af netværk, mestrings- og handlekompetence med tilhørende redskaber, der er baseret på teorier og viden om vold. Fx er det gavnligt at indlægge undervisningselementer og psykoedukation, der bygger på viden om vold og fx om voldens konsekvenser eller om sikkerhedsstrategier.

Grupperne kan være lukkede, så de samme deltagere mødes hver gang. I nogle tilfælde kan det være hensigtsmæssigt, at etablere åbne grupper med løbende optag af nye borgere, så der er mulighed for at borgere hurtigst muligt kan få tilbud om et gruppeforløb. Dette vil især afhænge af målgruppens størrelse i kommunen.

Opfølgning og afslutning

Indsatsmodellen lægger op til, at der foretages en opfølgning på borgerens situation efter gruppeforløbet er afsluttet. Opfølgningen skal blandt andet bidrage til at understøtte, at de resultater borgeren har opnået i gruppeforløbet fastholdes. Opfølgningen tilrettelægges efter borgerens behov og kan fx omfatte flere rådgivende samtaler. Opfølgningen og afslutningen på borgerforløbet indgår ikke i modningsprocessen.

⁹ Rambøll (2020): *Modelbeskrivelse: Indsats til kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer*. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen (s.8).

¹⁰ Rambøll (2020): *Indledende screeningsrapport om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer*. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen (s.40).

Kompetenceudvikling

Kommunale medarbejdere der skal stå for indsatsen skal kompetenceudvikles, så de bliver klædt på til at opspore borgere, der er udsat for vold. De samme eller andre kommunale nøglemedarbejdere skal uddannes i at anvende et specialiseret risikovurderingsværktøj til risikovurdering og sikkerhedsplanlægning. Derudover skal nogle kommunale medarbejdere kunne varetage samtaleforløb i grupper med voldsudsatte.

For alle tre opgaver, der drejer sig om at varetage borgerforløb og håndtere sager om vold i nære relationer, er det afgørende at medarbejderne har voldsfaglig viden og kompetencer.

Voldsfaglig viden og kompetencer

Den voldsfaglige viden og kompetencer drejer sig om at have solid viden om målgruppen og om vold i nære relationer. Viden kan fx omfatte forståelse af voldens mekanismer og dynamikker, eventuelle følgevirkninger af volden, barrierer og udfordringer med veje ud af volden og anden relevant teoretisk viden om vold i nære relationer. Kompetencer om vold drejer sig om at kunne omsætte den teoretiske viden på en hensigtsmæssig måde til praksis i mødet med voldsudsatte borgere. Som fx at sætte relationelle kompetencer i kombination med voldsfaglige kompetencer i spil til at skabe tryghed og tillid i kontakten med borgeren.

Opsporing

Den voldsfaglige viden og fokus på opsporing af voldsudsatte styrkes hos kommunale medarbejdere med borgerkontakt. Opsporing handler om at få teoretisk viden og redskaber til at spørge ind til voldsudsættelse og have dialog om, hvorvidt en person er udsat for vold og hvad det betyder.

Risikovurdering

Kommunale nøglemedarbejdere kompetenceudvikles i at anvende specialiserede risikovurderingsværktøjer til risikovurdering af vold i nære relationer, så de kan risikovurdere den voldsudsattes situation. For at kunne risikovurdere er det vigtigt, at der ud over kompetenceudvikling løbende oparbejdes praksiserfaring i at anvende værktøjet og i at udarbejde sikkerhedsplaner for håndtering af den voldsudsatte persons sikkerhed.

Gruppeforløb

De samme eller andre kommunale nøglemedarbejdere kompetenceudvikles, så de kan forestå indsatsens gruppebaserede samtaleforløb. Ved særlige behov forestår disse også individuelle samtaleforløb. Kompetenceudviklingen handler om facilitering af gruppeforløb, herunder evt. tilrettelæggelse, dynamikker i grupper, fokus på spejling, mestrings- og handlekompetencer, erkendelse af volden og andre særlige volds-specifikke temaer og hvordan der arbejdes med aktivering af voldsudsatte personers positive netværk mm.

Antal dage

Kompetenceudviklingen er endnu ikke tilrettelagt, der kan derfor forekomme ændringer fx ift. antallet af undervisningsdage mm. Undervisningen vil være modulopbygget, så de samme eller forskellige medarbejdere fra de deltagende kommuner kan deltage i et eller flere moduler.

- Kompetenceudvikling i voldsfaglig viden og kompetencer – ca. 1 dag.
- Kompetenceudvikling i opsporing – ca. 2 dage.
- Kompetenceudvikling i risikovurdering – modulopbygget.

Modning af model til styrkelse af den kommunale indsats til voldsudsatte

- Kompetenceudvikling i gruppeforløb – ca. 3 dage.
- Opfølgende kompetenceudvikling om opsporing og gruppeforløb – ca. 2-3 dage.

Der kan opstå kommunal finansiering til kompetenceudvikling.

Forudsætninger for kompetencer

Det er en væsentlig fordel, at de kommunale nøglemedarbejdere, der udvælges til at varetage gruppeforløb i forvejen har nogle relevante kompetencer som fx relevant uddannelse, erfaring, viden og kompetencer inden for socialfaglige metoder og tilgange, som et fundament som kompetenceudviklingen kan bygge oven på.

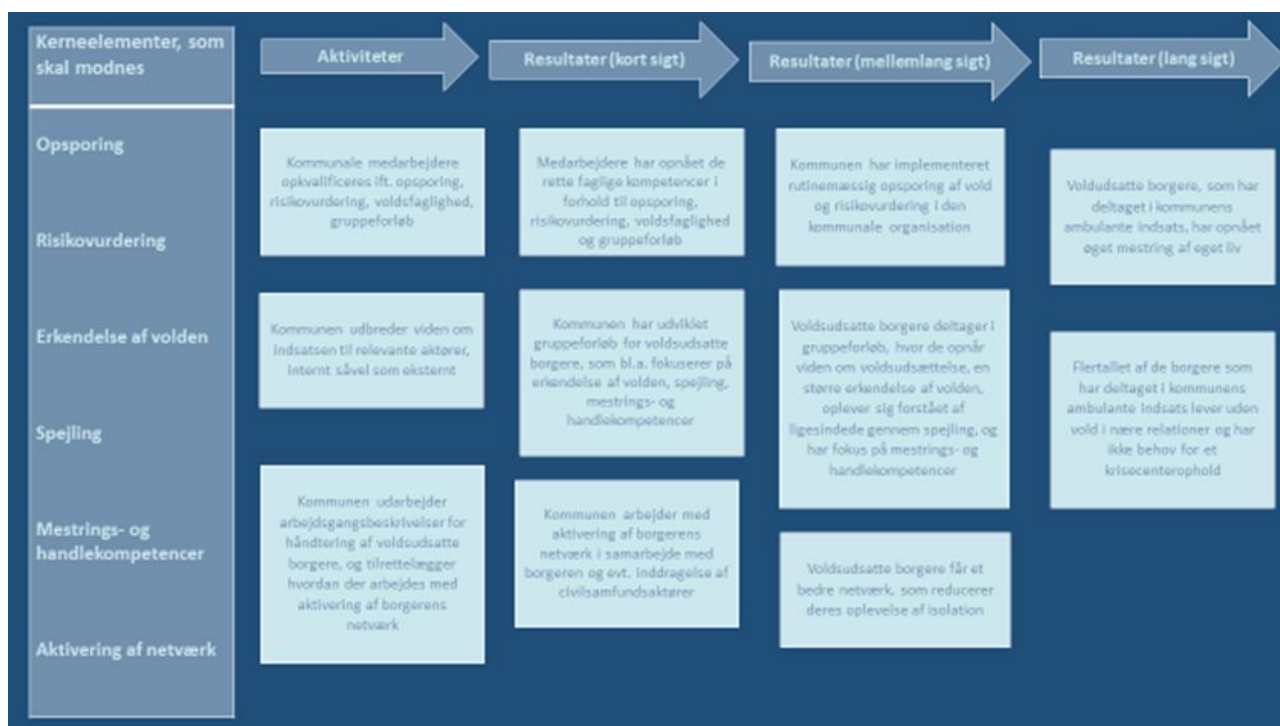
Medarbejdere, der skal stå for borgerkontakten og for gruppeforløb kan med fordel være i stand til at anvende socialfaglige praksisser og have erfaring med tilgange, der understøtter den voldsudsattes recovery og rehabilitering, empowerment og mestrings- og handlekompeterencer. Ligeledes er det vigtigt, at kommunale medarbejdere har relationelle kompetencer til at skabe tryghed og tillid i mødet med voldsudsatte borgere.

Derudover er det en fordel, hvis medarbejderne kender til eller har kompetencer inden for Traume-bevidst-tilgang, kognitive tilgange, narrativ terapi, kropsterapi, Motivational Interview-teknikker, visualisering, psykoedukation og mentalisering.

Forandringsteori for indsatsen

Figuren nedenfor viser forandringsteorien for indsatsen.

Figur 3 – Forandringsteori

Forandringsteorien for projektet synliggør, hvordan den ønskede forandring formodes at blive opnået i praksis og giver et overblik over de forventede sammenhænge mellem aktiviteter og resultater på kort, mellemlang og lang sigt. Forandringsteorien er et dynamisk redskab, der justeres i takt med at der indsamles konkrete erfaringer i løbet af modningsprocessen og implementeringen af indsatsen.

På lang sigt regnes der med, at borgere, som har deltaget i kommunens ambulante indsats, opnår øget mestring af eget liv. Derudover forventes det, at flertallet af borgere lever uden vold i nære relationer og ikke har behov for krisecenterophold.

Det forventes på mellemlang sigt, at projektkommuner har implementeret rutinemæssig opsporing af vold og risikovurdering i den kommunale organisation. Derudover forventes det, at voldsudsatte borgere deltager i gruppeforløb, hvor de opnår viden om voldsudsættelse, en større erkendelse af volden, oplever sig forstået af ligesindede gennem spejling, og har fokus på mestrings- og handlekompetencer. Voldsudsatte borgere får desuden et bedre netværk, som reducerer deres oplevelse af isolation.

Det forventes, at projektaktiviteter på kort sigt resulterer i, at medarbejdere har opnået de rette faglige kompetencer i forhold til opsporing, risikovurdering, voldsfaglighed og gruppeforløb samt at kommunen har udviklet gruppeforløb for voldsudsatte borgere, som blandt andet fokuserer på erkendelse af volden, spejling, mestrings- og handlekompetencer. Derudover er et af de forventede resultater på kort sigt, at kommunen arbejder med aktivering af borgerens netværk i samarbejde med borgeren og evt. inddragelse af civilsamfundsaktører.

Der er en række aktiviteter, der skal sættes i gang og som er forudsætning for, at de ønskede resultater opnås. Som første skridt skal kommunale medarbejdere opkvalificeres ift. opsporing, risikovurdering, voldsfaglighed og gruppeforløb til voldsudsatte. Samtidig skal kommunen udbrede viden om indsatsen og udarbejde arbejdsgangsbeskrivelser for håndtering af voldsudsatte borgere, og tilrettelægge, hvordan der arbejdes med aktivering af borgerens netværk.

Implementeringsforudsætninger

For at kunne implementere og forankre en indsats, er det væsentligt at have fokus på forskellige niveauer og faktorer, som implementeringen foregår i og som både påvirker og bliver påvirket af implementeringsprocessen.

Niveauerne og faktorerne kan beskrives som de fire K'ere, som kan danne afsæt for et fokus.

- Infrastrukturelle niveau – Kontekst
- Institutionelt niveau – Kommune
- Interpersonelt niveau – Kultur
- Individuelt niveau – Kompetencer

Det infrastrukturelle niveau drejer sig fx om, hvorvidt der er politisk fokus, strukturelle betingelser og de rette fysiske rammer for at implementeringen lykkes. Det institutionelle niveau omhandler blandt andet ledelses- og organisationsstruktur som fx ledelsens understøttelse af implementeringsprocessen. Det interpersonelle niveau handler fx om samarbejdsrelationer og kommunikation, værdier og normer i medarbejdergruppen og den øvrige organisation. Det individuelle niveau handler om, at de fagprofessionelle, der skal stå for indsatsen har de rette kompetencer, er motiverede og har den rette caseload til at kunne varetage opgaven.

Det er en væsentligt forudsætning at deltagende kommuner medvirker til at understøtte implementeringsprocessen for indsatsmodellen.

Bilag

Bilag 2 Mødeaktiviteter og tidsplan.

Yderligere information findes her:

Bilag 3 *Aftaledokumentet, Udmøntning af Udviklings- og Investeringsprogrammerne for 2022, s. 19 (Social- og Ældreministeriet 2021):*
https://sm.dk/Media/637800845628318684/UIP2022_t.pdf

Bilag 4 *Socialstyrelsens Anbefalinger til en kommunal indsats til vold i nære relationer (Socialstyrelsen 2022):*
<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/anbefalinger-til-en-kommunal-indsats-mod-vold-i-naere-relationer>
[file:///C:/Users/B033601/Downloads/Socialstyrelsen%20\(2022\)%20Anbefalinger%20til%20en%20kommunal%20indsats%20mod%20vold%20i%20n%C3%A6re%20relationer%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/B033601/Downloads/Socialstyrelsen%20(2022)%20Anbefalinger%20til%20en%20kommunal%20indsats%20mod%20vold%20i%20n%C3%A6re%20relationer%20(1).pdf)

Bilag 5 *Screening af indsatser til voldsudsatte, Indledende screeningsrapport om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer (Rambøll 2020), Modelbeskrivelse: Indsats til kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer (Rambøll 2020):*
<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/screening-af-indsatser-til-voldsudsatte>

Referenceliste

Det Nationale TBT-Center (2020): Traume-Bevidst Tilgang i Danmark. Version 1.

Dokkedahl S.B. (2021): Kvinder på kvindekrisecenter. En detaljeret undersøgelse om vold og voldens følgevirkninger over tid i et traumeperspektiv. Syddansk Universitet.

Lundgren (2004): Vældets normaliseringsproces: Två parter- två strategier. ROKS, Stockholm.

Oldrup H. og bidragsyderne (2020): Vold i familien. Viden for fagfolk. Akademisk Forlag, København.

Mosekilde et al. (2018). Vold mod migrantkvinder i Danmark. Erfaringer og data fra Danners opsøgende arbejde blandt en særlig isoleret målgruppe: 2021 til 2018. Danner.

Rambøll (2020): Modelbeskrivelse: Indsats til kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen.

Rambøll (2020): Indledende screeningsrapport om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2019): Ramme for implementering. Socialstyrelsens implementeringsguide.

Socialstyrelsen (2021): Recovery-orienteret rehabilitering. Vejledning til praksis. Version 3.

Weih, N. & Leth, M. L. (2021): Hvordan opsporer jeg og håndterer sager om partnervold? En håndbog til kommunale sagsbehandlere. Lev Uden Vold.

Modning af model til styrkelse af den kommunale indsats til voldsudsatte

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk